

Прес-реліз

27 жовтня, УКМЦ

Новий міністр захисту довкілля? Громадськість вимагає обговорення критеріїв та плану дій майбутнього очільника міністерства

27 жовтня відбувся брифінг за ініціативи коаліції громадських організацій з вимогою обговорення критеріїв та плану дій майбутнього очільника міністерства.

Який саме план реформ із захисту довкілля є у влади, і на що покликана заміна Міністра захисту довкілля? Чи не призведуть раптові кадрові зміни до стагнації вже запущених реформ? Громадськість стурбована останніми заявами про звільнення Міністра захисту довкілля та природних ресурсів Романа Абрамовського. Адже в новинах відсутня інформація про те, на що покликані ці кадрові рішення, хто стане наступником, з яким планом дій він чи вона прийде, з якою командою.

Провідні громадські організації нагадали владі про діючий євроінтеграційний порядок денний в сфері захисту довкілля, прогалини в його виконанні, а також поставили вимоги до кандидатів на посаду, акцентували увагу на важливість наявності команди.

Олена Кравченко, виконавчий директор МБО “Екологія-Право-Людина” зазначила, що не тільки експертне середовище, але і громадянське суспільство висловлює занепокоєння, що влада бездіє, охорона довкілля на другорядному місці, що постійно йдуть торги кому віддати Міндовкілля. *“Але вже є критична маса, яка заставить нашу владу провести справжні реформи. І найголовніше - це горизонтальні довкіллеві реформи як передумова злету галузевих реформ та досягнення очікувань українців. Зокрема, це скасування Державної екоінспекції як найбільш корумпованого органу та створення нового органу, без державного моніторингу стану довкілля ми не можемо прийняти жодного плану та стратегії”.*

Ганна Гопко, засновниця Мережі захисту національних інтересів «АНТС», народний депутат України 8 скликання: *«Конституційні права громадян України на безпечне довкілля повинні бути забезпечені саме прозорістю профільного міністерства та координацією всередині різних гілок влади. Екологічна політика держави - це не тільки збереження, охорона довкілля, ефективне використання природних ресурсів, це питання виконання Україною міжнародних зобов'язань, договорів. Маючи вже певний негативний досвід уряду - від спроб ліквідувати Міндовкілля, і тепер в очікуванні нових змін в Міністерстві, ми хотіли б чітко розуміти, якою є стратегія держави в екологічній політиці!*

Ми закликаємо президента та уряд аби кадрова політика відбувалась із залученням прогресивної громадськості та експертного середовища, інакше робота Міндовкілля вона буде приречена на дерибан ресурсів та буде мати наслідком погіршення здоров'я громадян».

Сергій Шаповалов, аналітик Фонду “Демократичні ініціативи імені Ілька Кучерова” представив результати загальнонаціонального опитування проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Центром політичної соціології в серпні 2021 року.

З результатами опитування 26% українців вважають проблеми екології однією з найактуальніших загроз для країни. 64% українців вважають, що за останні декілька років екологічна ситуація у місцевості, де вони проживають, стала гіршою. 14% українців назвали погіршення екологічної ситуації вагомою проблемою для них особисто.

Серед проблем, які найбільше впливають на їхні родини та оточення, респонденти назвали забрудненість водойм (46%), засміченість побутовими відходами (33%), надмірне споживання хімдобрив (27%), забруднення повітря транспортом (23%) чи промисловими підприємствами (21%).

Деталі дослідження за посиланням <https://dif.org.ua/article/zakhist-dovkillya-u-gromadskiy-dumtsi-ukraintsiv>

Олексій Василюк, голова правління Української природоохоронної групи: *“Нам треба зберегти природні екосистеми, щоб вижити. Жодні технології не допоможуть підтримувати хімічний склад атмосфери, не створюють ґрунти, прісну воду і не наповнять нею підземні горизонти. Треба починати говорити про повернення та збільшення кількості природних територій, бо те, що є зараз, це вже надто мало для підтримання існування нас самих. Згадаймо минулий рік: найбільші в історії України лісові пожежі, найбільша посуха, пилові бурі. Таке розбалансування клімату може принести нові сюрпризи одня. Інші держави про це думають. Європейський зелений курс передбачає виведення 30% орних земель з обробітку, у нас же за 2 роки 50% природних територій, які можна було разорати, були передані під рілля.*

Нещодавно ЄС так оприлюднив найамбітніший природоохоронний документ в історії Європи — «Стратегію біорізноманіття ЄС до 2030 року: Повернення природи у наше життя». Стратегія містить конкретні зобов'язання та дії, які мають бути виконані на території ЄС до 2030 року, зокрема:

30% суходолу та 30% морських акваторій повинні стати заповідними територіями.

- скорочення на 50% використання шкідливих пестицидів задля зниження негативного впливу на природні екосистеми та збереження запилювачів.
- зменшення вилучення з природи промислових видів, що скорочують чисельність.
- 25000 км річок будуть відновлені до стану вільноплинних до 2030 року задля збереження екосистем прісноводних водойм та річок щонайменше

І Україна, оскільки хоче стати членом ЄС в майбутньому, також має розглядати як приклад і дороговказ дану Стратегію.

Команда Міністерства довкілля почала рухати важливі реформи, зокрема, проєкт закону №4461 про території Смарагдової мережі, який має переорієнтувати охорони природу на європейський манер. Проєкт Закону №5650, за яким всі самосійні ліси мають стати саме лісами, а не полями, що дозволить не дати разорати їх. Але на жаль, законопроєкти саботуються в парламенті через лобі аграріїв”.

Олег Листопад, еколог, журналіст: *“Як ми бачимо, що вода є на першому місці серед проблем охорони довкілля із дослідження фонду «Демократичні ініціативи». Що бачать люди? Риба плаває догори черевом, спускаються відходи в річку, вода цвіте. І за це відповідає Державне агентство водних ресурсів України та Державна екологічна інспекція, а також місцеві органи влади, а не Міндовкілля.*

По цвітінню води документ розроблений, скорочення використання фосфатів прийнято, але відбудеться це тільки з 2023 року, бо це пролобіював бізнес, який має використати запаси порошків з фосфатами. Тому наступного року вода знов буде цвісти.

Саме уряд та парламент несе відповідальність за стан довкілля, і зміною міністра не вирішуються ці питання. Наприклад, в Офісі Президента лежить пачка документів про створення нових природоохоронних територій. І вони не підписуються президентом, хоча скільки експертів працювало над їх виробленням. Треба аби президент підписав ці укази!

Говорячи про ситуацію в охороні довкілля треба розуміти, що це не тільки відповідальність Міндовкілля, а в цілому системи державного управління. І будь яка зміна команди це гальмування мінімум на півроку-рік реалізації найважливіших реформ”.

Наталя Гозак, виконавча директорка ГО “Екодія”: *“Глобальна кліматична криза - це виклик, який стоїть перед людством і перед Україною так само. За минулий рік збитки від погодних стихійних лих зросли в шість*

разів, тобто це вже не абстрактна міжнародна проблема, а дуже конкретна, від якої потерпає наша економіка. І навіть, як зараз ми побачили за результатами опитування, кожен п'ятий українець потерпає від екстремальних температур. Кліматичні проблеми зараз торкаються кожного, в тому числі і електорат, який ми уже згадували. Наша думка, що останній рік міністерство йшло в дуже правильному напрямку відносно кліматичної політики, який тим не менш, треба посилювати. Звичайно, ми не можемо казати, що зроблено було абсолютно все можливе, але тим не менше, це - правильний напрям, який ця або наступна команда має продовжувати.

По - перше, оновлений національно визначений внесок в Паризьку угоду. Він вперше не передбачає зростання викидів парникових газів. Навіть в порівнянні з 2019 роком планується біля 7% зниження викидів. Такої цілі Україна ще ніколи не ставила. Але, тим не менш, цього не достатньо, і враховуючи історичну справедливість, як мінімум на третину скорочення має відбутися до кінця цього десятиріччя. Почалася робота над планом реалізації цього внеску. Коментуючи досягнення чинного Міністерства пані Наталя також зазначила: "Напередодні міжнародних кліматичних переговорів в Глазго, що почнуться цієї неділі, українська делегація вперше публічно заявила про свою позицію, і так має бути надалі. Прийнято стратегію з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату". Серед важливих здобутків також було відзначено підняття питання про створення Кліматичного Фонду, окремої інституції, кошти якої мали би використовуватися для забезпечення заходів з пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

Підсумовуючи свій виступ Наталя Гозак зазначила: "Обрану лінію треба продовжувати та посилювати".

Олена Казанська, членкиня ГО "Зелена генерація" в своїй промові зазначила: *"У нас біда майже у всіх сферах, пов'язаних з захистом навколишнього середовища. Міністру ми можемо дорікнути, що було мало комунікації. Коли ми всі постійно кажемо, що екокомітет вже рік обіцяє нам текст - цю таблицю на тисячу правок. В правках беруть участь якісь люди, які представляють чийсь фінансові інтереси, прислухається екокомітет до цих людей, відтягує, не показує нам цей текст. Я не можу звинуватити когось в корупційних схемах в екокомітеті, тому що не маю для цього доказів і це неправомірно, але ми не бачимо текст вже рік і не побачимо. І найбільше звільнення чинного міністра мене занепокоює тим, що екокомітет нам скаже: "от міністра немає і ще півроку поки призначать нового міністра, поки він прийде до ладу, до справи, до теми, ми не будемо показувати вам ці Закони...У мене всі питання до екокомітету і хотілося б, хоч наступний міністр більше комунікував і розповідав громадянам". Що до законів, що регулюють правила поведіння та утилізації побутових та промислових*

відходів, про тексти яких згадувала пані Наталя, вона зазначає наступне: *“ми не можемо зволікати, ми вже від Польщі відстаємо років на 30. Хто був на польському полігоні чи на сміттєпереробних заводах в Польщі, скажуть, що це космос в порівнянні з тим, що є в Україні”*.

Артем Романюков, співзасновник SaveDnipro та SaveEcoBot, відповідаючи на запитання про діджиталізацію інструментів менеджменту в екології, відзначив три пріоритети, на які хотів би звернути увагу нового або чинного міністра: *“Перше, хотів би сказати, що від міністерства ми очікуємо ролі стража Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок або НПСВ скорочено. Ми хотіли б бачити чітку позицію міністерства щодо намагання зсунути строки. На щастя, зараз це не в руках олігархічного лоббі, але, зрозуміло, що такі спроби постійно йдуть. Йдуть спроби перекласти повністю фінансування модернізації української енергетики фактично на українську державу, на платників податків. Ми би хотіли, щоб у міністерства була чітка позиція по НПСВ, тому що, зрозуміло, що в першу чергу, нацплан б`є по енергетичній сфері, в якій 80% видобутку і генерації належать одній людині, Рінату Ахметову. І це постійна така боротьба його лоббі з нашим бажанням дихати чистим повітрям.*

Наступне, що хотілося б сказати, це реформа промислового забруднення, про яку сьогодні вже згадували. Ми хотіли б тут підкреслити важливість того, що від версії до версії законопроекта, спочатку №4167, зараз №6004, є ризик остаточного “вихолощення”. Ми б не хотіли, щоб реформа, так звана “реформа промислового забруднення” в результаті просто закріпила статус кво, який існує на сьогодні. І тому для нас, враховуючи наші три фокуси, є дуже важливим моментом врахування так званого моніторингу на джерелах викидів, або моніторинг по-простому “на трубах” підприємств, який має бути впроваджений разом з цією реформою. Для того, щоб ми могли врешті решт порівняти статистику, яку ті самі забруднювачі нам дають з тим, що вони реально викидають. Це наш важливий такий момент, який ми очікуємо від міністерства, допомогу в лобіюванні цієї дуже важливої зміни.

Також хотілося б сказати, що наша команда вже має розроблену систему дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, яка зараз тестується вже в міністерстві, і нам би хотілося, щоб цей шлях продовжувався і щоб ця послуга була цифровізована. Це дозволить і громадянам простим чином отримувати інформацію, через електронну систему, і забруднювачам подавати документи через електронну систему, і зрештою державі простіше контролювати...Ми очікуємо продовження цього руху на цифровізацію цієї системи і на нас можна в цьому плані розраховувати, ми, власне, вже зробили цю систему і передали її вже на тестування”.

Окремим пунктом пан Артем виділив відкриття екологічних даних, які накопичуються протягом здійснення реформ, і не тільки. На його думку, цей масив є корисним сам по собі і міг би стати основою для створення цифрових сервісів, які могли доносити потрібну екологічну інформацію до пересічного українця в доступній формі, як це робить YouControl, Opendatabot або SaveEcoBot.

Вчоргове було порушено і тему корупційних ризиків, про це Артем Романюков сказав так: *“Ми б хотіли бачити в Міністерстві безпристрасного арбітра у оцінці роботи державної екологічної інспекції, це в принципі в компетенції міністерства, принаймні оцінювати роботу її керівництва, тому що ті призначення, які зараз відбувалися, на жаль, зокрема призначення пана Дмитра Шибка на посаду заступника голови Придніпровського регіону, який 12 років займав свою посаду і по якому навіть вже на центральному телеканалі були розслідування, досить обгрунтовані. На такі речі міністерство, знову ж таки, як арбітр, як орган, який випрацьовує політики, нам здається, має реагувати і відповідну оцінку давати діяльності керівництва”*.

Руслан Гаврилюк, голова Національного екологічного центру України, закцентував увагу на тому, що громадськість вже не один рік висловлює критерії до міністра екології, проте, не отримує потрібної кандидатури: *“Якщо Україна хоче стати частиною Європейського Союзу, я на цьому наголошую, ми маємо мати сильного міністра, який мав би повноваження на рівні заступника голови Кабінету Міністрів України для координації реформ, які б відповідали зеленій трансформації ЄС, що передбачена Європейським зеленим курсом. Міністр повинен мати кроссекторальний вплив в Уряді, координувати енергетичний перехід, реформи в сільському господарстві, в торгівлі тощо, щоб трансформація України відбувалася навколо екологічних критеріїв, навколо збалансованого майбутнього України, відповідала європейським цінностям. Міністром має бути вольова особа, яка буде мати власну, сильну позицію, підкріплену фаховою освітою і розумінням проблеми, досвідом, гарною репутацією, в якій відсутній корупційний шлейф, яка буде користуватися довірою у суспільстві. І хотілося б дійсно, щоб ця людина задекларувала свою позицію перед призначенням. Від імені українських проєвропейських екологічних громадських організацій, що об'єднані в платформи громадянського суспільства, які діють в рамках Угоди про асоціацію та ініціативи Східного партнерства, вимагаємо від Верховної Ради України, як від органу влади, який буде призначати міністра, врахувати зазначені громадські критерії і обрати відповідну кандидатуру на посаду міністра*.

Питання корупції, хоч і не було головною темою брифінгу, але зрештою виступи всіх його учасників зводилися до того, що саме це явище лежить в

основі багаторічних проблем з реформуванням природоохоронної галузі. **Дар'я Калинюк, “Центр протидії корупції”**, висловила думку про те, що корупція та питання захисту навколишнього середовища в Україні дуже тісно пов'язані, про що свідчать і результати опитування, презентовані на брифінгу. На думку Дар'ї Калинюк розкриття екологічної інформації є дуже економічно невигідним для олігархату, так само, як і контроль за забрудненням повітря, води та ґрунтів. Саме олігархат є “левою” часткою представників відповідних бізнесів, а невирішення екологічних питань та гальмування реформ в цьому напрямку є прямим інтересом цієї групи людей. *“Олігархічне лоббі - надзвичайно потужне в Україні. Воно впливає і на парламент, і на міністерство, і навіть на громадський сектор. Наше завдання в “Центрі протидії корупції” в тому, щоб розібратися, чому бізнеси, ми їх вважаємо олігархічними, вони кажуть, що вони просто інвестори, бізнеси, говорять, що у них немає коштів на те, щоб проводити модернізацію, скорочувати викиди, ставити фільтри, але водночас у них є гроші, щоб скуповувати квартири в Лондоні, розкішні замки в Франції. Тобто, напевне все-таки кошти є. Але вони чекають і говорять, коли ж такі платники податків України, тобто ми, звичайні громадяни, які і так помираємо, хворіємо від цих викидів, але скинемось знову нашими податками для того, щоб наші олігархи могли почистити, вибачте, те, що вони засрали. По-іншому я не можу це сказати. Ми також будемо ставити питання про те, чому ці “бізнеси”, ці олігархи проводять в Давосі форуми про “зелений курс” України, про те, як вони Україну просто “затягують” в зелений курс, формують альтернативну енергетику, але в той же час є ТОП-забруднювачами в Україні. Ми не могли просто залишити без уваги цю сферу, бо бачимо, що ефективність і провадження довкіллевих реформ і буде справжньою деолігархізацією, тому що без реальної деолігархізації цих реформ не відбудеться”.*

Наприкінці своєї промови Дар'я Калинюк пообіцяла новини від “Центру протидії корупції”, в яких будуть названі конкретні імена тих, хто блокує впровадження довкіллевих реформ.

В обговоренні взяли участь:

- Олена Кравченко, директорка МБО «Екологія Право Людина»
- Ганна Гопко, засновниця Мережі захисту національних інтересів «АНТС»
- Дар'я Калинюк, Виконавчий директор ГО “Центр протидії корупції”
- Олег Листопад, еколог, журналіст
- Артем Романюков, співзасновник SaveDnipro / SaveEcoBot
- Сергій Шаповалов, аналітик Фонду “Демократичні ініціативи імені Ілька Кучерова”
- Наталія Гозак, виконавча директорка Центру екологічних ініціатив «Екодія»
- Олексій Василюк, голова правління Української природоохоронної групи

- Руслан Гаврилюк, голова Національного екологічного центру України
- Олена Казанська, членкиня ГО “Зелена Генерація”

Посилання на перегляд <https://fb.watch/8VtNsV0nch/>

Додаткові матеріали:

[Бріф про реформи](#) у сфері довкілля підготовлений МБО “Екологія-Право-Людина”.

[Критерії](#), яким повинна відповідати кандидатура на посаду Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України

За додатковою інформацією можна звертатися за телефоном:
0675101182.